

Egész napos iskola

Alsó és felső tagozat

Szerzők:

Kőpatakiné Mészáros Mária
témavezető

Mayer József
témavezető

**Schnellbach-Sikó Dóra,
Kovács Erika,
Sallainé Sipkai Zsuzsanna,
Kerberné Varga Anna,
Vígh Sára**

Budapest, 2014

1. Mit tervez a projekt?

A TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 számú a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció)” II. szakasz című projekt keretében nevelési-oktatási program készül az egész napos iskola alsó és a felső tagozata számára a kerettantervek által le nem kötött időkeretre.¹ A fejlesztés alapvető célja, hogy az ebben a tanévben bevezetett egész napos iskola² és „egész nap nyitva tartó iskolák” tanórán kívüli idejének kitöltésében tartalmi és módszertani segítséget nyújtson az intézményekben dolgozó pedagógusoknak. A programok tartalmi elemeinek kidolgozása az e célra kiírt felhíváson sikeresen szereplő iskolákkal közösen zajlik.

¹ „Egyéb foglalkozás: a tanórán kívüli egyéni vagy csoportos, pedagógiai tartalmú foglalkozás, amely a tanuló fejlődését szolgálja.” CXK. Nemzeti Köznevelési Törvény (2011) 4. § 5.

² 8. Az egész napos iskola törvényi megfogalmazása:

19. § (1) Egész napos iskolai nevelés-oktatást akkor szervezhet az általános iskola, ha szükség esetén másik osztály indításával, ha pedig ez nem oldható meg, az érintett tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő egyetértésével a tanuló másik iskolába történő átvételével gondoskodnak annak a tanulónak az ellátásáról, aki - kiskorú tanuló esetén akinek a szülei - nem kívánja ezt az ellátást igénybe venni. Egész napos iskolai nevelés és oktatás esetében a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokat a délelőtti és délutáni időszakra egyenletesen szétosztva, egymást váltva, a tanulók arányos terhelését figyelembe véve kell megszervezni. Az iskola a pedagógiai programját az Nkt. 26. § (3) bekezdésében meghatározottak alapján készíti el.

(2) Az egész napos iskolai nevelés-oktatást a közoktatási törvény 52. § (3) bekezdésében az adott évfolyamra meghatározott kötelező tanórai foglalkozások megtartásával, továbbá legalább az 52. § (7) bekezdésében és az 53. § (4) bekezdésében az adott évfolyamra meghatározott nem kötelező tanórai foglalkozások és napközi foglalkozások időkeretében kell megszervezni, biztosítva továbbá az 52. § (11) bekezdésében szabályozott egyéni foglalkozások megtartását szolgáló időkeretet.

(3) Az egész napos iskolai nevelés-oktatás keretében kell biztosítani

- a) a segítségnyújtást a házi feladatok elkészítéséhez,
- b) a tananyag megértéshez és elsajátításához kapcsolódó többlet pedagógiai támogatást azon tanulók részére, akik bármely okból kifolyólag egyéni tanulási nehézséggel, a tananyag értelmezési problémájával küzdenek,
- c) a felzárkóztatással és a tehetséggondozással kapcsolatos feladatok ellátását.

(4) A fenntartónak az egész napos iskolai nevelés és oktatás megszervezése esetén is biztosítania kell az ingyenes tankönyvellátást és étkeztést mindazon tanulók számára, akik a külön jogszabályban foglalt feltételeknek megfelelnek. A fenntartónak az intézményvezető közreműködésével meg kell teremtenie továbbá a feltételeket a tankönyvek, füzetek és más tanulói felszerelések biztonságos iskolai tárolásához.

(5) E szakasz rendelkezéseit az iskolaotthonos nevelés-oktatásra kifutó rendszerben kell alkalmazni.

2. Mit értünk egész napos iskola alatt?

Az egész napos iskola – együttműködve az iskolán kívüli szervezetekkel, szülőkkel – egész nap, az oktatás hagyományos keretei mellett több, a tanulókat és a szülőiket célzó tevékenységnek is helyet ad. Célja az oktatási eredmények javítása, az esélyek kiegyenlítése.

Olyan intézmény, amelyre a személyre szabott pedagógia alkalmazása, a kompetencia alapú megközelítés a jellemző, amely *elfogadja a változó és sokféle szükségletet és célokat, a tanulók közötti különbségeket, a sokszínűséget, sokféleséget* pedagógusként minden oktatási helyzetben *minőségi kérdésként* kezeli.

Olyan intézmény, amelyben az iskola egésze és annak a téma szempontjából releváns környezete támogatóan vesz részt. Ezt azt jelenti, hogy a folyamatban az iskola és pedagógusai aktív szereplők, fejlesztenek és kipróbálnak, visszajeleznek a folyamatra, reflexiójuk eredményeként korrigálható a program.

Olyan intézmény, amely nemcsak a tudás átadásának, hanem a tanulás megszervezésének is a színhelye. Olyan műhely, amelyben a résztvevőknek egyéni tanulási céljaik és ezek megvalósítására szervezett programjuk van.

Egész napos iskolai nevelés és oktatás esetében a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokat az iskola többféleképpen tervezheti:

- Lehetséges modell, hogy a tanítási órák és a tanórán kívüli foglalkozások/programok egymást követik.
- Ajánlott modell, hogy a tanítási órák és a tanórán kívüli foglalkozások/programok délelőtti és délutáni időszakra egyenletesen szétosztva kerülhetnek megszervezésre, úgy, hogy ne sérüljön a tanulók arányos terhelésének elve és gyakorlata.³ A köznevelési törvény ezt a változatot preferálja.

Az iskola a pedagógiai programját az Nkt. 26. § (3) bekezdésében meghatározottak alapján készíti el.

³ Jogszabályi háttér: EMMI rendelet I. 20/2012. (VIII. 31.) 7.§ (1) d, és a 110/2012. Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

3. A projekt célja és elvárásai

Célok:

- megerősíteni az alapkészségeket,
- megteremteni az egyéni differenciálás lehetőségét, a tanulói sokféleség minőségi kezelését,
- biztosítani a felzárkóztatást, tehetséggondozást, továbbá
- az általános iskola és a szakképzés, középfokú képzés közötti átmenet zökkenőmentességét.

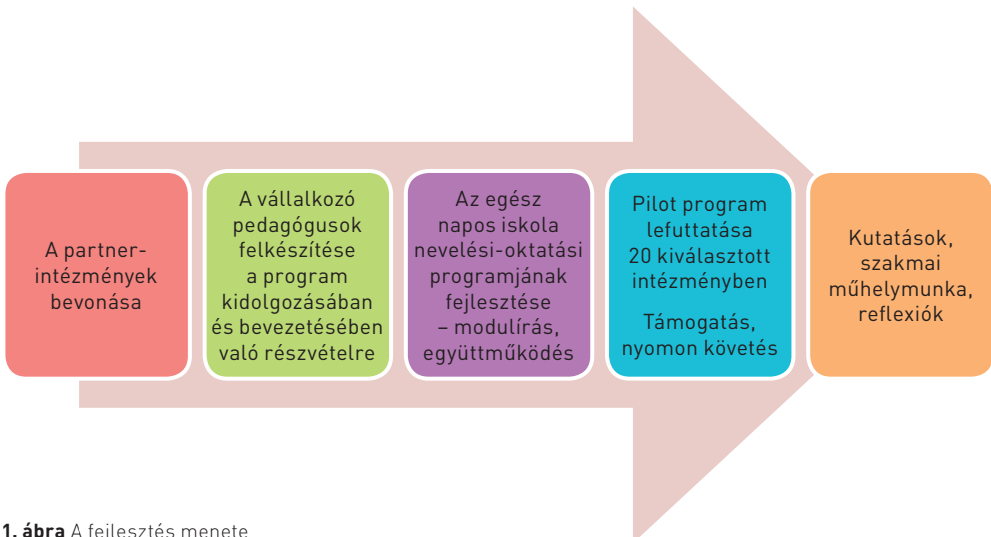
Elvárások:

Elsősorban a programfejlesztőktől

- Alakuljanak olyan hálózatok, amelyekben iskolák és pedagógusok egymás munkáját tudják segíteni.
- Az intézményben zajló fejlesztés legyen adaptív.
- A pedagógusok és a segítő szakemberek együttműködését segítsék, támogassák a kutatási, fejlesztési, innovációs tevékenységek az egész napos oktatás nevelési-oktatási programjának kifejlesztése során.

Elsősorban az intézményi kulcsszereplőktől

- Az intézményszintű fejlesztés eredményeként az iskola és a pedagógusok módszertani és szemléleti megújulása folytatódjon.
- A pedagógusok módszertani kultúrája gazdagodjon és a fejlesztés eredményeként eredményesebben tudják kezelni a tanulói sokféleséget.
- A pedagógusok az egész napos iskolát célzó fejlesztés és kutatás aktív résztvevői és alakítói legyenek.

1. ábra A fejlesztés menete

4. A projekt indokoltsága

Az egész napos iskola mellett számos érv felhozható, de a legfontosabb, hogy minden gyermek hozzáférhessen az iskola keretein belül olyan szolgáltatásokhoz, amelyek egyébként a piacon pénzért érhetőek csak el. Ez egyúttal az oktatás hatékonyságának javítását, a gyermekek – családok társadalmi integrálásának sikerességét támogatja.

Az alsó tagozatos fejlesztés **célja** válaszokat találni az iskolákban a tanulói sokféleség kezelésének kihívásaira az egész napos iskolai nevelésben rejlő pedagógiai lehetőségek, eszközök felhasználásával.

A felső tagozatos (felzárkóztató) fejlesztés **célja** a tanulói sokféleség kezelésével elősegíteni az általános iskola felső tagozatán tanulók számára a felkészülést a középfokú továbbtanulásra, hatékonyan és eredményesen biztosítani az általános iskola és a középfokú oktatás (szakképzés) közötti átmenetet.

A program során a **partneriskolák** pedagógusai és az OFI munkatársai közös munka során találnak megoldásokat arra, hogyan lehet az iskolában töltött időkeretbe beilleszteni a tehetséggondozást, a felzárkóztatást, a sportot, a szakköri tevékenységet és a házi feladat elkészítést úgy, hogy pedagógusnak és tanulónak egyaránt várt és közös munka legyen a tanulás.

A fejlesztés során elkészített és kipróbált tevékenységtartalmak (modulok) segítik a pedagógusokat a tanulási környezet kialakításában, tanulásmethodikái és szervezeti kérdések megválaszolásában.

A fejlesztésbe **bevont iskolák tudáscentrumként működnek**, melyeket a pedagógusok széles körű szakértői és hálózati tevékenysége támogat.

A fejlesztés várt eredménye, hogy a nevelési-oktatási programok révén az egész napos iskolák eredményesen működve, sikeres alternatívát kínálhatnak a hagyományos iskolák mellett mindazokon a területeken, amelyeken a pedagógiai gyakorlat megújítására a legégetőbb szükség van.

A fejlesztés sikerességét az alábbi tényezők támogatják:

- A pedagógusok előzetes szakmai tudása, gyakorlata, innovációs hajlandósága.
- Az iskolák közötti folyamatos szakmai együttműködés gyakorlata.
- Korábbi hazai és nemzetközi tapasztalatok eredményeinek felhasználása.
- A közös fejlesztő munka, amelynek célja az egész napos iskola nevelési-oktatási programjának fejlesztése (Modulírás, együttműködés a partner iskolákkal; a vállalkozó pedagógusok felkészítése a program kidolgozásában és bevezetésében való részvételre).⁴

⁴ Amelyet kutatásokban, szakmai műhelymunkákban történő közös részvétel és az ezt támogató reflektív magatartás jellemez.

A témában folyó fejlesztésekről való közös gondolkodás előfeltétele annak, hogy az elkövetkező időszakban az egész napos iskola elismertsége megalapozódjon, növekedjen, országos szinten is vonzerővel bírjon.

A program a hazai és nemzetközi gyakorlatok feltárásával, s legfőképp az iskolák és a pedagógusok együttműködésével kívánja megalkotni az egész napos iskola modelljét.

5. A projekt megvalósítói

A fejlesztés a TÁMOP 3.1.1. XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) kiemelt projekt részeként valósul meg, melynek átfogó célja a közoktatás fejlesztése, ennek szakmai, informatikai támogatása, minőségbiztosítása és nyomon követése. A projekt első szakasza 2008 és 2012 között zajlott, a jelenlegi második szakasz 2012 augusztusában indult, és 2015. januárig tart.

Az alsó és a felső tagozatos fejlesztés közösen zajlik (amennyire lehetséges, erre biztatjuk a partner iskoláinkat is).

Az iskolák bevonása a fejlesztési folyamatba azt a célt szolgálja, hogy nem tőlük, vagy gyakorlatuktól függetlenül kidolgozott fejlesztési algoritmus végrehajtását várjuk, hanem azt, hogy a fejlesztési folyamat kialakításában aktívan vegyenek részt.

Minden partner iskolából négy-négy kolléga végez – szorosan együttműködve – különböző tevékenységeket (modulíró, multiplikátor, koordinátor).

A projekt OFI-s munkatársai:

Alsós munkacsoport tagjai:

Kőpatakiné Mészáros Mária (kopatakim@ofi.hu)

Kovács Erika (kovacs.erika@ofi.hu)

Sallainé Sipkai Zsuzsa (sipkai.zsuzsanna@ofi.hu)

Schnellbach-Sikó Dóra (siko.dora@ofi.hu)

Felső munkacsoport tagjai:

Mayer József (mayer.jozsef@ofi.hu)

Kerberné Varga Anna (kerberne.anna@ofi.hu)

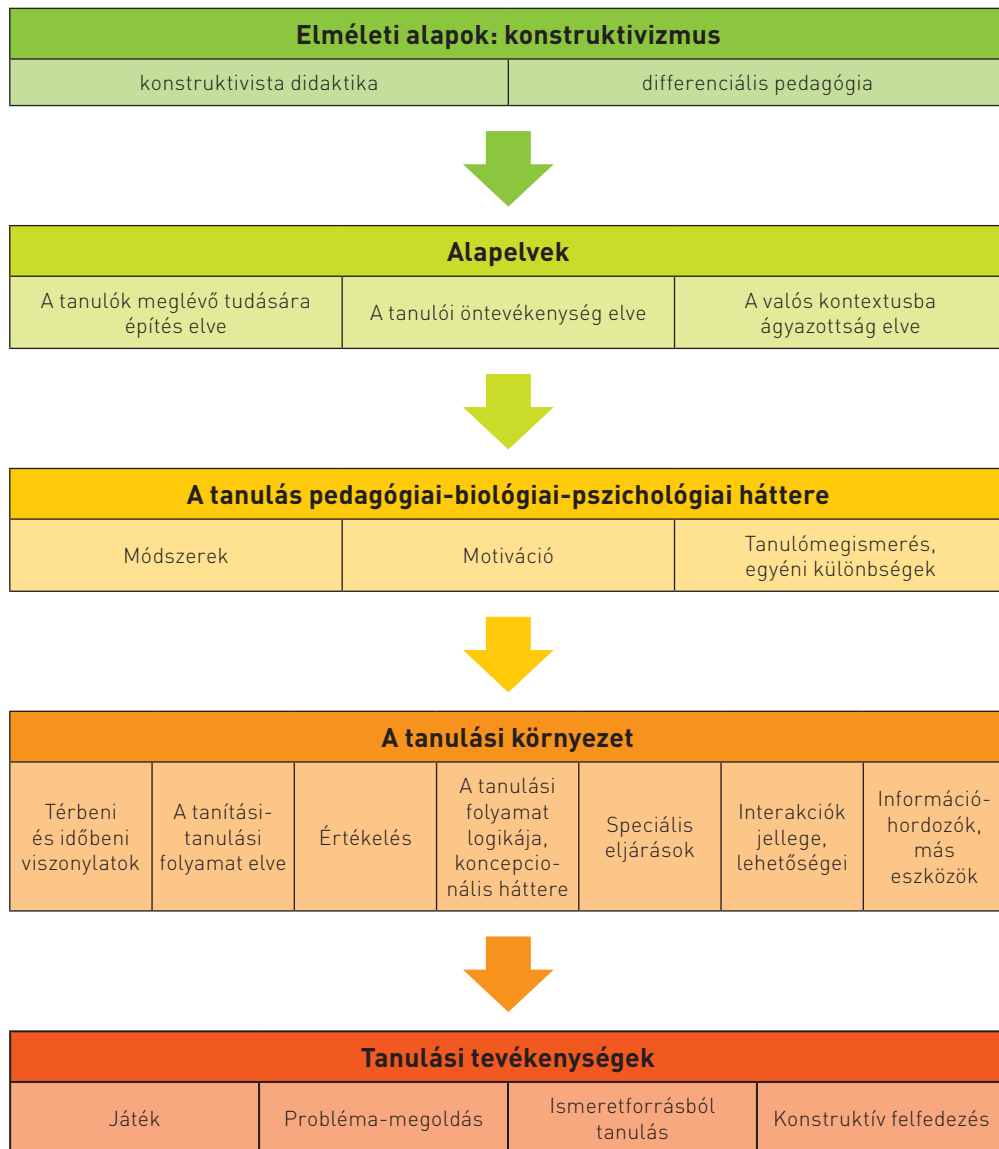
Vígh Sára (vigh.sara@ofi.hu)

Schnellbach-Sikó Dóra (siko.dora@ofi.hu)

6. Projekt fő ajánlásai, megállapításai

Az egész napos iskola projekt a tanuló bevonására és pozitívumaira építő tanulásra támaszkodik.

Elméleti alapok

2. ábra A projekt elméleti alapjai

6.1. Alapelvek

Az adott tanulócsoportban lévő gyerekek egy adott pillanatban és témában különböző tudással és eltérő képességekkel rendelkeznek. Eltérő a motiváltságuk, máshogyan kommunikálnak, más a figyelmük terjedelme, más áll az érdeklődésük középpontjában, mások a tapasztalataik stb. Ezt az iskolának és a pedagógusnak nem csak figyelembe venni, hanem kezelni is tudni kell.

A pedagógiai tudás a sokféleség lehető legjobb kezelését, a pedagógiai, pszichológiai eszközök ismeretét, azok felhasználni tudását és mindennapi alkalmazását jelenti a tervezésben, megvalósításban, a reflexiók kialakításában és a továbbhaladásban.

A pedagógiai alapelveink: (1) a tanulók meglévő tudására építés elve, (2) a tanulói öntevékenység elve és (3) a valós kontextusba ágyazottság elve. Ez a jelenti, hogy minden tevékenységben teret kap a tanuló megismerése, az egyéni különbségek jelentősége.

6.2. A pedagógus feladata

Az egész napos iskolában olyan módszerek, technikák és eljárások, illetve időbeosztás (délelőtt-délután) alkalmazása javasolt, amelyek a tanulót a tanulási helyzetben aktív szerepbe hozzák.

A gazdag módszertani háttér kialakítása feltétele a mindennapi munkafolyamatok egyénhez igazított tervezésének és lebonyolításának. Lehetővé teszi olyan kooperatív technikák, makro- és mikro módszerek, munkaformák és játékok helyzethez illeszkedő alkalmazását, melyek segítenek abban, hogy a tanulói aktivitást serkentő lehetőségeket kínálhasson fel a pedagógus, támogatni tudja a kommunikatív készségek fejlesztését, a vélemény-nyilvánítást, a vitakultúra fejlesztését. A módszertani háttér megválasztásában a tanulót aktivizáló, együttműködésre, problémamegoldásra serkentő, a tevékenységközpontú pedagógiák elméleti és módszertani bázisából építkező megközelítés érvényesül.

Mit tesz a tanár a folyamatban? Elsősorban úgy alakítja a tanulási képességeket, úgy aktivizálja a tanulók egyéni tanulási stílusát, használtassa a nekik legmegfelelőbb tanulási stratégiákat, hogy közben igyekszik megszabadulni a tanárközpontú, ismeretközlő módszerektől. A munkája tevékenységorientált, a tanulók öntevékenységére és szociális érzékenységüket is fejlesztő csoport-munkára támaszkodó, sok-sok kommunikatív elemmel.

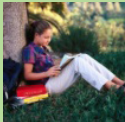

6.3. A tartalmi fejlesztés várható eredményei az adaptáló iskolákban

- (1) Azoknak az iskoláknak, amelyek vállalják a fejlesztett tartalmak (pedagógiai program modulokkal) bevezetését, elköteleződnek amellet, hogy tanulóikat felkészítik az élethosszig tartó tanulásra. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy képessé teszik őket arra, hogy különféle – formális, informális, non-formális – tanulási helyzetekben eredményesen és hatékonyan tudjanak reagálni a kihívásokra.
- (2) Arra törekednek, hogy a tanulók attitűdjeiben olyan változások következzenek be a tanulás során, amelynek nyomán képessé válnak a tanulásra szociális vagy etnokulturális értelemben heterogén tanulói csoportokban is. Fejlődik empátiás készségük, érzelmi intelligenciájuk.
- (3) A cél az, hogy a tanulók tanulási és társadalmi versenyképessége növekedjen, a tanulói kudarcok csökkenjenek, csökkenjen az iskolaelhagyás, az évismétlés, és ezzel összefüggésben a túlkorosság kialakulása.

7. A fejlesztés tartalmi elemei

(MILYEN MODULOKAT KÉSZÍTÜNK?)

Az egész napos iskola alsó- és felső tagozatában, a kerettanterv által le nem fedett időkeretben zajló tevékenységekre alapvetően a következő négy nagy területen fejlesztünk modulokat:

Modulok	Tanítási-tanulási folyamathoz köthető tevékenységek modul 	Szociális kompetenciák fejlesztéséhez köthető tevékenységek modul 	Szabadidőhöz köthető tevékenységek modul 	Pedagógusok kézikönyve modul
	Tehetséggondozás	Önismeret, együttműködés	Mindennapos testnevelés	Módszertár
	Felzárkóztatás, korrepetálás	Konfliktuskezelés	Hobbi, játék	Eszköztár
	Differenciálás	Beilleszkedés	Életmód	Útikönyv
Tematikus egységek	Különleges igények			

3. ábra Az alsó és felső tagozat számára készülő modulrendszer felépítése

A közös munka várhatóan olyan eredményeket hoz, amelyből válogatni tudnak az intézmények, és amelyek az iskolákban terjeszteni tudják az innovációs kultúrát, lehetővé téve a pedagógusok számára, hogy a moduljainkat felhasználva alakíthassák saját tevékenységüket.

8. Az egész napos iskola filozófiája

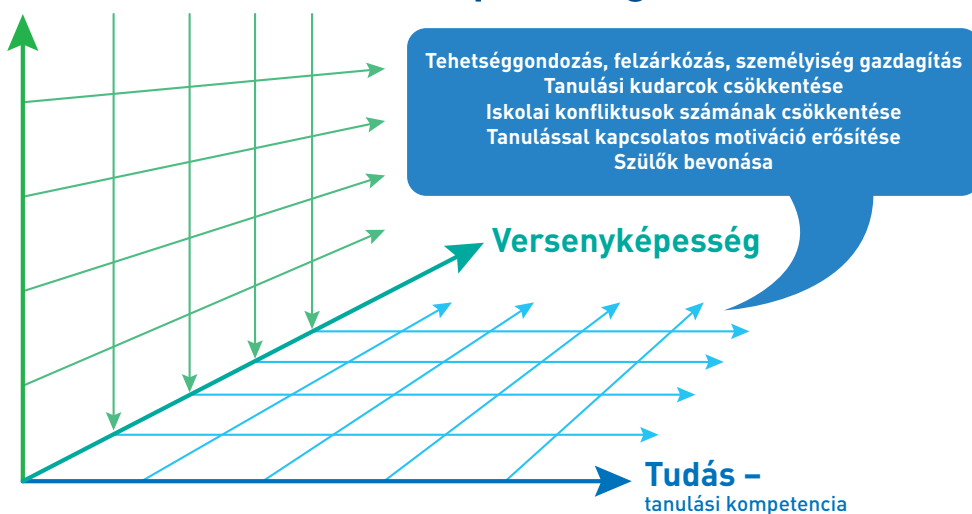
Az egész napos iskola koncepciója azokra a „filozófiákra” épül, amelyek az elmúlt két évtizedben az iskolafejlesztéseiben megkerülhetetlennek bizonyultak.

Elképzeléseink szerint az egész napos iskola felkészíti tanulóit az *élethosszig tartó tanulásra, a tanuló társadalomba történő beilleszkedésre, arra, hogy a tanulók felnőtt korukban az őket érő kihívásokra, új helyzetekre elsősorban tanulással legyenek képesek reagálni.*

Az egész napos iskola befogadó iskola, amely szemléletében és gyakorlatában egyaránt vállalja, hogy *elősegíti a tanulók közötti különféle eredetű különbségek csökkentését annak érdekében, hogy lehetőség szerint minél több tanuló számára sikeres lehessen a társadalmi és munkaerőpiaci integráció.*

Inklúzió –
szociális kompetencia

ENI-AF paradigma

4. ábra Az Egész napos iskola (ENI) elméleti konstrukciója⁵

⁵ AF: Alsó – felső tagozat

Készült a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 számú a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció)” II. szakasz című kiemelt projekt 3. alprojekt – Egész napos iskola koncepció, alsó és felső tagozat keretében.

Témavezető: Kőpatakiné Mészáros Mária és Mayer József
Szerzők: Kőpatakiné Mészáros Mária és Mayer József, Schnellbach-Sikó Dóra, Kovács Erika,
Sallainé Sipkai Zsuzsanna, Kerberné Varga Anna, Vígh Sára
Tördelés: Pattantyus Gergely
Terjedelem: 16 oldal

Fotók a szerzők saját tulajdonában állnak!

Budapest, 2014

A projekt neve:

Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program 3.1.1
XXI. századi közoktatás-fejlesztés, koordináció

Célja:

A kiemelt projekt átfogó célja a közoktatás fejlesztése, ennek szakmai, informatikai támogatása, minőségbiztosítása és nyomon követése.

Ideje:

1. szakasz: 2008-2012 (lezárult)
2. szakasz: 2012-2015 (folyamatban)

Konzorciumvezető:

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Szakmai partnerek:

Oktatási Hivatal és az Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

